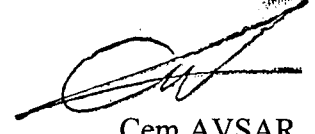

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy tarafından Anayasanın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim 16.10.2025

Cem AVŞAR
Tekirdağ Milletvekili

Kanal İstanbul Projesi, ülkemizin ekonomisi, sanayisi, turizmi, kültürü, sanatı, bilimi ve diplomasisiyle en büyük ve en gelişmiş şehri İstanbul için; gündeme geldiği 2011 yılından bu yana kamuoyunda en çok tartışılan, teknik, güvenlik, çevresel ve ekonomik yönleriyle büyük endişelere yol açan bir projedir. Bu proje yalnızca Boğaz'daki gemi trafiğini azaltmak iddiasıyla değil; aynı zamanda etrafında oluşturulacak yeni şehir planları, imar düzenlemeleri, altyapı yatırımları ve bunlara bağlı haksız kazanç beklentileri ile de gündemdeki yerini korumaktadır. Söz konusu projenin tarım alanları, su havzaları ve doğal sit alanları üzerindeki etkisinin önlenmesi ve ilgili alanların korunması hususunda hangi tedbirlerin alındığı hususu belirsizdir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca verilen 17/01/2020 tarih ve 5774 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararının iptali istemine karşı açılan ve Danıştay Dördüncü Dairesinde görülmekte olan dosyalara ilişkin bilirkişi heyetinin Daire tarafından hazırlanmış soruları, davanın çözümüne katkı olabilecek diğer teknik hususları da içerecek şekilde yanıtlanarak 5 nüshadan oluşan ve 22.08.2025 tarihli 21 uzman ve akademisyenin imzasını taşıyan **Bilirkişi Heyeti Raporu** alanda yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda hazırlanmıştır.

Rapor kapsamında Kanal İstanbul Projesi; "Arkeoloji ve Kültür Varlıkları" başlığıyla incelenmiş ve bilimsel analizler yapılmıştır.

Bu çerçevede, söz konusu Bilirkişi Heyeti Raporunda yer alan bazı kesitler şu şekildedir;

...Bilindiği gibi bilimsel çalışmalarda araştırmacının yeterliği, özel ölçütler arasındadır. "Araştırmacının seçtiği konuda yani araştırma yapacağı konuda yeterli olması gerekmektedir." (Ataizi 2018, 33). Konuya bu açıdan yaklaşıldığında Kanal İstanbul Projesi alanı tarihöncesi yerleşim yerlerinden II. Dünya Savaşı'na kadar uzanan geniş bir zaman aralığında birbirinden farklı arkeolojik ve tarihi kültür varlığını kapsamaktadır. Bunları tarihöncesi mağara, antik yerleşim yeri, yol, su yolu, çiftlik evi, köprüler, endüstri mirası, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi tabyaları gibi gruplandırmak mümkündür. Bu nedenle söz konusu çalışmanın arkeolog, sanat tarihçi, mimar, koruma uzmanı gibi farklı uzmanlık alanına sahip kişilerce gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim bu durum, çalışma raporunun bir tek bakış açısıyla sunulmasına ve bu nedenle de çeşitli noktalarda eksik kalmasına neden olmuştur.

TBMM

35624

Cem AVŞAR
Tekirdağ Milletvekili

...Bununla birlikte Arkeoloji Raporu, sadece tescillenmiş ve ağırlıklı olarak sit kapsamındaki veriler hakkında genel bir derleme bilgi sunmaktan öteye gitmemektedir. Örneğin, alanda bulunan, 1990'lı yıllarda tescillenmiş olan Küçükçekmece Kibrit Fabrikası, Terkos Pompa İstasyonu gibi Osmanlı Dönemi endüstri mirası söz konusu raporda ele alınmamıştır (Şekil 34). Benzer şekilde Küçükçekmece Gölü içinde var olduğu ifade edilen arkeolojik kalıntılar ve proje kapsamında olup, çeşitli nedenlerle etkilenebilecek Karadeniz kıyısındaki olası sualtı kültür mirası da değerlendirilmemiştir. Bu kapsamda masabaşı ve saha tespit çalışmaları eksikler içermektedir.

...Masabaşı çalışmaları gibi, saha çalışmaları da tescillenmiş alanlara ziyaret ve güncel durumlarına ilişkin fotoğraf yoluyla belgeleme şeklinde ilerlemiştir. Çalışma ekinde yer alan fotoğraf kataloğunda yer alan fotoğraflar ise mevcut durumu açıklamak için yetersizdir. Söz konusu alanlardan veya mevkiilerden alınmış genel fotoğraflar (Raporda res.2-3, 11,13 gibi) ve detay fotoğraflarda (Raporda res.14, 26-27 gibi) fotoğrafın çekildiği yer ve yön belirsizdir. Hemen hepsi ölçeksiz çekimlerdir. Dolayısıyla belgeleme safhası için açıklayıcı nitelikte değildir.

...Arkeolojik ve kültür varlıkları açısından durum tespiti, etki değerlendirmesi ve koruma önerileri için temel oluşturabilecek bir analiz ortaya konulmamıştır. Bütün bu bilgiler doğrultusunda gerek masa başı gerekse sahada gerçekleştirilen tespit çalışmaları güvensiz ve eksiktir; bu nedenlerle bilimsel olarak değerlendirilemez.

...Raporda inşaat faaliyetleri öncesinde ve sırasında gerçekleştirilmesi beklenen yarma ve patlatma işlemleri sırasında kültür varlıklarının uğraması muhtemel zararlardan bahsedilmemiştir. Küçükçekmece gölü içindeki arkeolojik mirasın yüzey sıyırma sırasında göreceği zararın ne şekilde önleneyeceği belirtilmemiş, proje alanındaki hiçbir 356 kültür varlığı için herhangi bir koruma önerisi getirilmemiş, bunun yerine Koruma Kurulu'nun vereceği karar doğrultusunda davranılacağı taahhüt edilmiştir.

...Yukarıda detaylıca açıklandığı gibi KMED tespitinde yapılması beklenen açıklamalar, Ek 35 Arkeoloji raporunda yer almamaktadır. Raporda 25 kültür varlığından 11 adedinde "Büyük Değişim", iki alan dışındakilerde ise "Yüksek Değişim" saptaması, yapıların veya buluntuların yüzölçümlerine dayanılarak yapılmıştır. Anıtın veya sit alanının yüzölçümünün hangi oranda kanal içinde kalacağı hesaplanmış ve buna yönelik yüzde hesabıyla etki değerlendirmesi "Düşük derecede etki", "Orta derecede etki" ve "Yüksek derecede etki" olarak tanımlanmıştır. Ancak bunların belirlenmesinde kullanılan kriterler belirsizdir. Değişim olmayan alanlarda "düşük derecede etki"nin var olduğu bildirilmiştir ancak neden düşük derecede etki olarak tanımlandığı belirsizdir.

Oysa KMED Rehberinde etkinin boyutu ve şiddeti, doğrudan veya dolaylı bir şekilde yaratılan etki göz önüne alınarak belirlenmelidir. Bir yapıda meydana gelecek hasar ile bir arkeolojik sit alanında meydana gelecek hasar aynı boyutta değerlendirilemez. Bu kapsamda bütünlük ve 361 ayrıca özgünlük değerlerinin de göz önüne alınması gereklidir. Ancak Ek 35 Arkeoloji Raporu'nda bu hususlar yer almamaktadır.

TBMM

Tel: 0 (312) 420 64 34- 35 Faks: 0 (312) 420 24 76 E-Mail: cem.avsar@tbmm.gov.tr
Adres: Halkla İlişkiler Binası 3.Kat B-312 TBMM-ANKARA

35624

Cem AVŞAR
Tekirdağ Milletvekili

...Öte yandan Gerek ÇED Nihai Raporunda gerekse Ek 35 Arkeoloji Raporu'nda söz konusu tescillenmiş yapılar ve inşaat faaliyetleri sırasında karşılaşılabilecek arkeolojik veya tarihsel bulgular için bir koruma planı önerilmemiştir.

...ÇED Raporunda tescillenmiş yapıların hangilerinin korunacağı ve/veya kaldırılabilmesine dair analitik bir yaklaşımın sunulması gereklidir. Yukarıda değinildiği gibi proje sahası içinde yeterli tespitler yapılmamıştır.

...Tüm bu açıklanan hususlar doğrultusunda proje alanındaki mevcut kültür varlıklarına yönelik 362 olarak bilimsel bir koruma planı yoktur, çalışma sırasında karşılaşılabilecek veriler ve bunların korunması konusunda da yorum yapılmamıştır.

...Sonuç olarak gerek ÇED Raporu'nda gerekse Ek 35 Arkeoloji Raporu'nda Arkeolojik sit alanları ve tarihsel varlıklar konusunda herhangi bir tampon bölge belirlenmemiştir.

Bu bağlamda;

1. Kanal İstanbul Projenin dayandırıldığı ÇED Raporuna karşı 21 uzman ve akademisyenden oluşan bilirkişi heyetinin hazırladığı Raporda yerinde yapılan keşifler ve bilimsel analiz ile teknik incelemeler sonucu "Arkeoloji ve Kültür Varlıkları" başlığında, şehir ve bölge açısından büyük risklere, eksikliklere ve tehditlere yol açacak söz konusu tespitlere karşın ne tür tedbirler almayı planlıyorsunuz? Bu bilimsel analizler ve teknik incelemelere rağmen Kanal Projesinin yapımına devam edilecek mi? Kamuoyunda oluşan endişeleri gidermeye yönelik ne tür adımlar atılacaktır?

TBMM

Tel: 0 (312) 420 64 34- 35 **Faks:** 0 (312) 420 24 76 **E-Mail:** cem.avsar@tbmm.gov.tr

Adres: Halkla İlişkiler Binası 3.Kat B-312 TBMM-ANKARA